MAGIC AND MYTHICAL IN THE POETRY OF LUCIAN BLAGA

Teodora-Georgiana Amza
PhD student, University of Pitești

Abstract: Blaga's poetic image belongd to a modern poetic language, poetic vision of a more dynamic archetypes subordinates in order to expand semiotics in imaginary universe of things. Identify approaches in this regard visible between mythical thought and poetry mystery, based on the original report of mytos and logos, reffering to mind revealing. The Logos original word expresses sensitivity to the border with the intelligible world, an intermediary between the visible and invisible imaginary wide. Exegetical studies on the poetic universe showed to find that sense of origins, nostalgia and sacredness goes back to its history and folklore, to an "illo tempore", the equivalent on an ancestral personality of the people manifested in ancient traditions. So, to express by Logos it means to recognize the sacred's role to play in a human life and spiritual moods especially, according to Blaga's philosophy, it means an open cleavage and ressign sacred image poetry's ideea.

Keywords: myth, folklore, analysis, mystery, poetic image.

Lumea – poveste a lui Blaga este o lume magică, traversată de puteri misterioase. „Duhul mușchiului umed" care „umblă prin văgăuni", pulberea luminoasă a lumii de care își freacă umerii fetele stînilor sau „puterile codrului" care au ucis mieii plăpînzi (*În munți)*, „sufletul satului" ce „fîlfîie" abia perceptibil și care vindecă rănile, „fulgerul alb" ce întinerește „tot la un veac" bradul „bătrîn, bătrîn" din imperiul poetului (*Cîntecul bradului*), lumina stelară ce „ne spală țărînile" (*Noapte ecstatică*), „sufletul" ce adie în pădurea cufundată în somn *(Somn)* sunt, toate, forme pure ale substanței vitale ale lumii. Amestecul regnurilor, substituirea reciprocă a omului și plantei explică de pildă strofele finale din *Iarbă* și metafora din *Țară („Fluturînd în veșminte de culoareea șofranului, / ard feteleverii...")*, reluată în *Cîntecul spicelor*.

Poezia lui Blaga comunică o viziune asupra lumii foarte apropiată de viziunea mitică, prin dimensiune, adică prin implicarea factorului metafizic, și prin semnificația ontologică. Afinitățile lui Blaga cu mitul sunt așadar profunde, însemnînd de fapt cvasiidentitatea structurală cu creatorii de mituri.

În plină epocă a discreditării magiei ca fenomen spiritual (tratată precumpănitor condescendent ca „gîndire primitivă", mentalitate „arhaică") și pe fundalul creșterii aparente, formale, a prestigiului misticii, Lucian Blaga reconsideră şi fortifică statutul magiei în spaţiul culturii, acordîndu-i atribute pe care, în viziune blagiană, mistica nu le are. Magia e „sarea oricărei culturi", spune Blaga, iar cultura înglobează în sfera ei şi religiile cu tot cu misticile lor. În religii, ca şi în mistici, filozoful vede nişte creaţii ale omului, modelate stilistic, fenomene categoriilor stilistice ale abisalităţii creatoare și ea ipso, situabile istoric. Magia, ca „sare a oricărei culturi", este prezentă în toate religiile după Lucian Blaga –„adică şi în sfera religiilor revelate, respectiv unde ea nu a avut drept de cetate". Avînd un mai mare grad de universalitate şi de autonomie decît magia nu numai la Blaga, o noţiune opusă acesteia, nici una complementară, aşa cum sunt uneori receptate aceste două noţiuni în cultura de tradiţie creştin-europeană, prin prisma confuziei graniţelor dintre ele şi chiar a confuziilor de conţinut. Am putea crede, la un moment dat, că raportul dintre mistică şi magie, în viziunea lui Blaga, ar fi un raport de corelaţie, ca de la partea configurată a misticii la întregul, nediferenţiat ,neconfigurativ,similiconfigurativ, al magiei. Impresia s-ar putea forma pe fondul obişnuinţei

BDD-A27985 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:48:09 UTC)

de a vedea mistica şi magia ca două fenomene ce se definesc delimitări reciproce. Dar nu numai atît. Contribuie la închegarea unei asemenea păreri şi ideea omologării conceptului blagian de magie cu acela de sacru al filosofului Rudolf Otto, la care nu se poate renunţa atît de uşor. Ceea ce conte stă Blaga în filosofia sacrului a lui Rudolf Otto este „universalitatea unor elemente apriorice în conştiinţa religioasă urnană", el sugerînd chiar că sentimentele religioase se subsumează. mitologiei magice. Dar cum, pe de altă parte, Blaga însuşi ataşează ideii magicului „cea mai polivalentă idee a spiritului uman". Despre gîndirea magică şi o funcţie religioasă, el nu poate o confruntare directă între universalul său concept de magie (pe care caracterizează niciodată astfel, deşi nu se poate scăpat caracterul absolut singular al înţelegerii personale) şi conceptul de intrat deja în tradiţia filosofiei religiei europene: „Este spune Blaga, posibilitatea de a imagina o religie fără Dumnezeu, dar nu o religie fără de o vatră a sacrului... În cursul istoriei au inflorit de de religii, evident în preajma zeilor cel mai adesea, repudiind divinitatea cîteodată, dar niciodată fără de un «ce» sacru" .

Caracterizarea conceptului de magic, cu oarecare pondere în gîndirea şi scrisul blagian, ca „putere temută şi căutată, invocată sau pusă sub interdicţie, ocolită sau admirată mai presus de orice" sugerează şi pînă la un anumit punct şi exprimă două lucruri, altminteri nemărturisite prea direct de Blaga: ataşamentul lui total- deloc filozofic (în sens curent), dar desigur că religios -faţă de magic şi, drept consecinţă, faţă de religiozitatea necanonică; buna cunoaştere a avatarurilor magiei în istoria spirituală a omenirii.

Lucian Blaga mărturisea că „nici un mit nu e revelația pură a unui sens sau a unei trascendențe".[1]Deosebirea este între naivitatea omului cu mentalitate arhaică și scepticismul modernului care să fi ajuns între nevoia de mit și neputința de a crede în el, fără să fi ajuns totuși la înlocuirea completă a modului mitic de a gîndi lumea.

Dacă materialul mitologic este o component aproape general a poeziei, „nivelul" la care este receptat și finalitatea utilizării lui restabilește diversitatea poeților.

Mitul paradisului este mitul central al poeziei lui Lucian Blaga, în înțelesul că el rezumă principalele resorturi ale lirismului său. Paradisul este spațiul simbolic în care om, animale, plante, toate formele vieții cosmice trăiesc în nemijlocita apropriere a fondului absolut și generator al lumii, spațiul în care divinul este prezență continuă. Mitul paradisului revine deseori cu altă figurație. Mai exact, alte mituri sunt preluate cu semnificația de mituri ale refacerii și destrămării paradisului primordial. În *Moartea lui Pan,* Blaga îl opune pe Iisus lui Pan, dintr – o perspectivă păgînă. Opoziția, prelungită în „ciclul" uciderii balaurului, se bazează pe preluarea semnificației teologice, nu propriu – zis mitice, a lui Iisus : simbol al unei religii spiritualiste, care condamnă cultul păgîn al vieții, distruge aderența organic a omului la lumea dată, și impune asceza și aspirația exclusivă la transcedență – așadar semnificația rezultată din prelucrarea mitului în procesul elaborării doctrine creștine.

Ca și în cazul mitului paradisului, Blaga nu pornește de la mit, ci ajunge la el, îl evocă spre a conferi semnificația absolută stării lirice determinate de contemplarea lumii imediate, a corolei ei de minuni. În mijlocul unei naturi înecate în lumină, jubilînd, poetul își va aminti de eden, de Arcadia sau de timpul în care lumea a redevenit paradisiacă : *„Amiaza e dreaptă. Liniștea se rotunjește albastră. / Zboruri spre ceruri cresc. / Glasuri se irosesc. Ființe se opresc."* – e starea de beatitudine solară, pe care o întîlnim în poemele panice, care - și asociază aici alt mit : *„Maică Precistă, tu umbli și astăzi rîzînd / pe cărări cu jocuri de apă pentru broaaște țestoase, / Între ierburi înalte și goale / copilul ți – l dezbraci / și – l înveți să stea în picioare. / Cînd e prea rău / Îl adormi cu zeamă de maci." (Biblică)*

Mitul cristic, cu cele două moment fundamentale ale lui, este pentru Blaga, o „variantă" a mitului paradisului. Relația între izgonirea din rai și răstignire este o dată explicitată chiar, într – o *Legendă* : *„Strălucitoare – n poarta raiului / sta Eva. / Privea cum*

[1] Lucian Blaga, *Trilogia cunoșterii,* Editura Fundațiilor, București, 1943, p. 347

BDD-A27985 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:48:09 UTC)

ranele amurgului se vindecau pe boltă / și visătoare / mușca din mărul / ce i l – a – ntins ispita șarpelui. / Fără de veste / un sîmbure i – ajunse între dinți din fructul blestemat, / P egînduri dusă Eva îl suflă în vînt, / iar sîmburele se pierdu – n țărînă, unde încolți. / Un măr crescu acolo - și alții îl urmară / prin lungul șir de veacuri. / Și trunchiul aspre și vînjos al unuia din ei / a fost acela / din care fariseii meșteri / ciopliră crucea lui Isus. / Oh sîmburele negru aruncat în vînt / de dinții albi ai Evei." (Legendă)

Nu întîlnim niciodată mituri repovestite, ci numai fragmente de mituri, invocate sau dezvoltate într – un sens personal, în variante apocrife și, mai frecvent, o figurație „ liberă", desprinsă de miturile cărora le aparține : zei, îngeri, serafimi, heruvimi.

Într – un univers liric în care realul și fabulosul se confundă, poetul însuși apare deseori ipostaziat mitic : el este Zamolxe (în poezia cu acest titlu), Pan (în *Pan către nimfă, Zeul așteaptă)*, Noe (*Pe ape)*, profetul Ioan (în *Ioan se sfîșie în pustie*), zeu (*Sub scutul amurgului*). Măștile mitologice ale lui Blaga nu sunt travestiuri, ci stilizări ale ființei lui, nu – i ascund chipul, ci, dimpotrivă, îl revelează. Prin mijlocirea măștii vorbește un poet esențializat, redus la neliniștile și aspirațiile care – l definesc, eliberat de particularul și accidentul biografic, sublimat într – o voce impersonală ce exprimă o condiție existențială. Ipostazierea mitică a poetului este numai unul dintre rezultatele tendinței spre stilizarea impersonală care caracterizează lirismul lui Blaga: un rezultat paralel cu transfigurarea lumii în „poveste", corespondent al ei.

În viziunea unui cercetător, în opera scriitorului s – ar manifesta direct nouăsprezece motive populare, dintre care trei religioase : „…motivul uciderii balaurului de către sfîntul Gheorghe, explicarea originii lemnului crucii (*Legendă)* și motivul neputinței reîntrupării sufletului la judecata de apoi (*Pustnicul) ;* trei provin din mitologia greco – latină : motivul statuii cîntătoare atribuită lui Memnon, motivul confruntării lui Oedip cu Sfinxul și motivul " zămislirii" sălciilor plîngătoare din părul Euridicei (*Sălcii plîngătoare*); iar unul își trage sevele din legendele medieval germane : motivul frumuseții pustiitoare a domniței Uta *(Domnițele*). Prin urmare doar douăsprezece sunt motive curat folclorice : motivul jertfei zidirii (Meșterul Manole), al călătoriei fratelui mort (Înviere), al pămîntului cîndva „străveziu", al răpirii lunii (Jale la început de noiembrie), al păsării bolnave (Stă în codru fără slavă), al calului năzdrăvan (Mînzul), al îngropării eroului în sînul naturii de către „murgul" său, ca în legenda populară Toma Alimoș (Alean arhaic), al „cerbului cu stea în frunte", al locului vrăjit (Muntele vrăjit, Vrajă și bluestem), al animalului intermediar al dragostei (Îndemn de poveste), al tentației de zădărnicire a „acțiunii" lui Noe de către Necuratul și, în sfîrșit, motivul satului scufundat (Fiica pămîntului joacă)."[2] În afara acestora ar mai putea fi depistate, ca manifestîndu – se disparat, fragmentar și alte motive : al fetei preschimbată în ciocîrlie (Vara lîngă rîu), al vacii suptă de balaur (Arca lui Noe), al omului metamorfozat în priculici și al supraviețuirii dincolo de limitele umane, prin integrarea într – un timp măsurat după alte tipare.[3]

În substanța poeziei, dramaturgiei și filozofiei lui Blaga, s – a infiltrat folclorul românesc prin cele mai reprezentative piese ale sale, dar filozoful culturii, preocupat de enigmele începuturilor noastre pe aceste meleaguri, susținătorul dacismului, s – a apropiat mai cu seamă de speciile arhaice : legende, basme, descîntece, colinde, bocete, care – i ofereau, într – o măsură mai mare decît cîntecul liric, răspunsuri la misterele, enigmele vieții spirituale ale strămoșilor. În mentalitatea arhaică pe care a înțeles – o și a interpretat – o la modul poetic și metaforic, Blaga a găsit soluții și rezolvări pentru multitudinea chestiunilor pe care i le puneau relațiile omului cu natura, cu cosmosul și cu tărîmul subteran, la poziția individului față de stihii. Evident că ceea ce pentru mentalitatea și pentru conștiința primitivului constituie

[2]I. Oprișan, *Lucian Blaga și transubstanțierea estetică a culturii populare*, în *Izvoare folclorice și creație originală*, Editura Academiei, București, 1970, p.224

[3] I. Oprișan, op. cit. , p. 224 -225

BDD-A27985 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:48:09 UTC)

embrionul gîndirii ştiinţifice, realităţii şi relaţii firești, devin în poezia lui Blaga mituri. Teama în faţa sălbăticiunilor, a fiarelor, a cataclismelor, a duhurilor şi a zeităţilor, de care se credea că este guvernat mediul înconjurător, era diminuată prin încercarea omului de a - şi apropia necunoscutul, de a stabili apropieri şi a îmbuna forţele destructive prin practici magice şi rituale.

Dovada unei puternice înrîuriri a folclorului arhaic se poate face cu texte din opera scriitorului. Dar nu în toate cazurile, depistarea filonului folcloric se poate realiza cu uşurinţă, întrucît poetul şi – a îngăduit modificări şi metamorfozări, schimbări de semnificaţie şi de forme, ori a născocit pur şi simplu mituri în spiritul mitologiei şi folclorului autentic : „Temele şi motivele folclorice de factură arhaică mişună cu o frecvenţă neaşteptată la Blaga. Unele sunt de sorginte folclorică, altele sunt prelucrări, unele destul de îndrăzneţe, dar o bună parte sunt născocite de Blaga în spirit folcloric.” Intervenţia şi transfigurarea operată de poet fac de aceea cu atît mai dificilă “detectarea”. Nu este exclusă nici posibilitatea ca unele elemente să provină din cunoaşterea directă a tezaurului popular, încă neînregistrat de colecţii. Astfel, cînd era copil stătea trîntit pe pajişte : „cu ochii către bolta în senin / mă – nchipuiam întins cu foalele pe cer, / lin / răzimat pe coate” (*Din copilăria mea*), ceea ce confirm convingerea primitivului, dar şi a copilului, că bolta albastră nu se prea deosebeşte de întinderea pajiştei verzi, că poate servi ca reazem şi odihnă. Potrivit aceleiaşi mentalităţi, dar şi a euforiei pe care i – o provoacă dragostea, iubitul se imaginează fie cu urechea lipită de glie, prin intermediul căreia aude bătaia inimii iubitei, fie strigîndu – i numele şi auzind ecoul „răsfrîns de bolta cerului” (*Pămîntul, Sus*). Dealtfel procedeul ascultării, cu urechea lipită de pămînt, se întîlneşte frecvent în basme şi balade, iar convingerea că ecoul constituie o reverberaţie a bolţii cereşti este comună mentalităţii săteşti pînă astăzi. Identificarea cu cerul, confuzia cu bolta înstelată se manifestă în *Mi – aştept amurgul.* În colectivităţile rurale, se crede că în sufletele oamenilor pot coexista lumina şi întunericul, pe care le – ar fi moştenit de la părinţi.

Apropierea poeziei lui Lucian Blaga de folclorul arhaic nu a însemnat însă asimilarea unui univers şi a unor semnificaţii arhaice. În acest sens, concluzia unui reputat folclorist pare pe deplin justificată : „Pe cît e de arhaică în fibrele ei, pe atît e de modernă în căutări şi semnificaţii. Creaţia lui poetică, asemeni unui Ianus bifrontal, se desfăşoară între cei doi poli, cu unul scrutînd începuturile, cu altul iluminînd frămîntările omului modern. Cel dintîi e pus în slujba celuilalt, calea care duce la ţintă: exploatarea tainelor universului. Şi ceea ce este de – a dreptul paradoxal, este constatarea că arhaicul i – a oferit cheia pătrunderii în misterele lumii şi vieţii moderne, la o adîncime mult mai mare decît s – ar fi putut realiza pe alte căi. Ni se pare că în această îmbinare dintre arhaic şi modern trebuie căutată cheia de boltă a poeziei lui Blaga şi ea ar explica profunzimea uluitoare a gîndirii lui poetice şi frăgezimea imaginilor sale”.[4]

Poetul îşi asociază şi utilizează în modul cel mai liber şi neaşteptat teme şi motive, le transformă şi le adaptează în funcţie de necesităţile şi de configuraţia interioară a propriei opere, a orientării, a gîndirii şi esteticii sale. Deşi teoretician al misterului, poet al liniştii şi tăcerii, al umbrei şi luminii de lună, în ciuda formaţiei sale în mediul germanic, Blaga rămîne fundamental un poet solar iar opera sa se caracterizează prin seninătate, calm şi echilibru, ori poate mai degrabă mioritic.

Poezia lui Lucian Blaga este fără conştiinţă, fără cer şi fără mişcare. Ea se înfăptuieşte la rădăcinile ierburilor şi macilor, în stare de somnolenţă impersonală, cu urechea spre inima pămîntului şi cu o fixitate acută a ochiului şi auzului în actul de delimitare a regnurilor, amestecate într – o mimeză prudentă. Sentimentul morţii nu se deosebeşte de cel al vieţii decît printr – o mai largă dispersiune a eului în multiplicitatea cosmosului. Încetarea sunetului şi

[4]Ovidiu Bârlea, *Folclorul arhaic în poezia lui Blaga,* în *Steaua,* XVII, NR. 197, IUNIE, 1966, p. 58

BDD-A27985 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:48:09 UTC)

vegetalizarea tactului sugrumă timpul și cufundă individul în nemărginire.

BIBLIOGRAPHY

1. Balotă, Nicolae – „*Lucian Blaga, poet orfic și Magistrul tăcerii*”, în *Euphorion*, E. P. L. , București, 1969
2. Balotă, Nicolae –„*Universul prozei”*, Editura Eminescu, Bucure;ti, 1976
3. Bârlea, Ovidiu –„*Folclorul arhaic în poezia lui Blaga*”, în „*Steaua”*, XVII, Nr. 197, Iunie, 1966
4. Blaga, Lucian – „*Trilogia cunoașterii*”, Editura Fundațiilor, București, 1943
5. Blaga, Lucian –„*Hronicul și cîntecul vîrstelor*”,Editura Tineretului, București, 1965
6. Blaga, Lucian – „*Trilogia culturii*”, E. L. U., București, 1969
7. Blaga, Lucian – „*Elogiul satului românesc*”, Editura Minerva, București, 1972
8. Blaga, Lucian – „*Opere*”, Volumul II, Editura Minerva, București, 1974
9. Blaga, Lucian – „*Elanul insulei”*, Editura Dacia, București, 1977
10. Călinescu, George – „*Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*”, Editura Minerva, București, 1982
11. Călinescu, George –„*Istoria literaturii române*” – Compendiu, Editura Litera International, București, 2001
12. Cerghit, Ioan – „*Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii*”, Editura Aramis, București, 2002

BDD-A27985 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:48:09 UTC)